

УДК 371.83

СТУДЕНТСЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Олег Лісовець

*Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
вул. Кротів'янського, 2, 16600 Ніжин, Україна*

В історичному та сучасному аспектах розглянуто студентські громадські організації як важливий інститут соціального та громадянського становлення студентської молоді. Визначено умови підвищення ефективності й активізації діяльності студентських громадських організацій в сучасних умовах.

Ключові слова: студентський рух, студентська громадська організація, студентське самоврядування, громадянська активність, самореалізація студентів.

Студентство апріорі вважають найактивнішою частиною молоді. Саме студенти є основним контингентом молодіжних об'єднань та громадських організацій, що діють в Україні. Як зазначає дослідник молодіжного руху В. Кулик, студентство “складає чи не 80% від чисельності молодіжних організацій, а під час і більшу їх частину” [5, с. 152]. Водночас в Україні діють і суто студентські громадські організації, які передусім захищають права та інтереси, вирішують соціально-економічні проблеми студентської молоді.

Актуальність дослідження такого соціального інституту, як студентська громадська організація визначається, з одного боку, нагальною потребою впровадження інноваційних підходів до вдосконалення виховного процесу у вищих закладах освіти, а з іншого – необхідністю створення повноцінного громадянського суспільства, яке передбачає активну участь молоді, зокрема студентської, в житті країни.

До проблеми становлення і розвитку студентського громадського руху зверталось чимало дослідників. Історичні аспекти діяльності студентських громадських об'єднань XIX–першої третини XX століття висвітлюють у своїх працях І. Андрухів, В. Головенько, О. Микитюк, В. Міяковський, В. Орлов, В. Сушко, С. Черкасова, Н. Якушко та ін. Створення і діяльність сучасних студентських громадських організацій кінця XX – на початку XXI століття є об'єктом дослідження І. Коляки, В. Кулика, О. Донія. Проблеми громадянської активності та самореалізації сучасної студентської молоді порушують А. Калініченко, М. Квіткова, С. Шашенко, С. Ципко. Водночас не достатньо досліджене функціонування сучасних студентських громадських організацій, їхній соціально-виховний і соціалізуючий потенціал.

Ми ставили за мету проаналізувати студентські громадські організації як важливий чинник громадянської активності студентської молоді.

Насамперед зазначимо, що поняття “студентська громадська організація” ми розглядаємо як різновид молодіжної громадської організації, оскільки термін “студентська громадська організація” не трапляється в нормативно-правовій базі (ні в Законі України “Про об’єднання громадян”, ні в Законі України “Про молодіжні та дитячі громадські організації”, ні в Законі України “Про вищу освіту”). Дослідники використовують це поняття для позначення об’єднання студентів (його діяльність регулюється статутом), що функціонує у вигляді автономної або структурної одиниці вищого навчального закладу з метою реалізації певних ідей.

Розгляд студентських громадських організацій в історичному ракурсі засвідчив, що саме такий тип об’єднань був в основі формування українського молодіжного руху. В. Головенько, аналізуючи період становлення українського молодіжного руху, зазначає, що “студентство завжди намагалося мати свої громадські об’єднання, або брати активну участь у дорослих” [3, с. 46]. У другій половині ХІХ– на початку ХХ століття майже в кожному вищому навчальному закладі діяли студентські об’єднання: громади, земляцтва, братства, гуртки, зокрема і громадські організації, статус яких закріплювався “Тимчасовими правилами організації студентських установ у вищих навчальних закладах відомства Міністерства Народної Освіти” (1901). Серед відомих студентських об’єднань цього періоду – “Академічна громада”, Товариство студентів-політехників “Основа” у Львові, Союз українських студентських організацій Польщі, Товариство українських студентів-католиків “Обнова”, Ділове об’єднання поступового студентства, Український студентський союз, який об’єднував студентські організації університетів Наддніпрянщини (Київ, Харків, Одеса), Східної Галичини (Львів), Буковини (Чернівці), а також українських студентів за кордоном (Відень, Грац) та ін. Студентські об’єднання цього періоду мали значний соціально-виховний потенціал. Це підтверджують напрями діяльності різних студентських організацій: національно-патріотичне виховання, організація й проведення просвітницько-педагогічної роботи серед студентської молоді та населення, участь студентства в органах управління університетами, співпраця з організаціями свого університету та іншими вищими навчальними закладами України, надання фінансової підтримки малозабезпеченим членам організацій, проведення різноманітних політичних акцій тощо. Як зазначає С. Черкасова, “діяльність студентських громадських організацій другої половини ХІХ–початку ХХ століття пов’язана з активною саморефлексією студентства, його самовизначенням, пошуком свого місця в суспільстві... прагненнями студентів до формування активної громадянської позиції” [7].

За часів СРСР в усіх вищих навчальних закладах діяла комсомольська організація, головним завданням якої було комуністичне виховання студентської молоді. Незважаючи на сучасну критику заідеологізованості, заполітизованості, формалізму в діяльності комсомолу, зауважимо, що комсомольська організація давала змогу більшості студентській молоді виявляти громадську активність, самореалізовуватися і самоутверджуватися.

За роки незалежності в Україні постійно зростає кількість молодіжних, зокрема і студентських, громадських організацій. Сьогодні діють такі організації загальноукраїнського масштабу: Українська студентська спілка, Спілка українських студентів, Український фонд студентів, Центральний союз українського студентства, Всеукраїнська рада студентів, Об'єднання студіюючої молоді "Зарєво", Асоціація правозахисних організаторів студентів України. Аналіз статутних документів цих організацій виявив, що їхня діяльність спрямована на захист прав та інтересів студентів, сприяння самореалізації їхнього наукового, творчого, політичного, спортивного, організаційного потенціалу, забезпечення активної участі студентів у докорінному оновленні українського суспільства, створення механізмів соціального захисту студентів, організацію дозвілля, відпочинку та спілкування молоді [6].

На жаль, немає єдності в українському студентському русі, нечисленність студентських громадських організацій не дає змоги ефективно реалізовувати статутні завдання. З огляду на це актуальною є проблема активізації студентського громадського руху, реорганізації або створення нових осередків студентських громадських організацій. Ця форма об'єднання має набагато ширші можливості щодо формування громадянської активності студентів, захисту їхніх прав та інтересів порівняно з органами студентського самоврядування у вищому навчальному закладі чи студентськими профспілками. Статус юридичної особи дає можливість самостійно вирішувати проблеми студентів, репрезентувати студентство за межами вищого навчального закладу, налагоджувати контакти з іншими установами та організаціями. Обґрунтовуючи переваги та потенціал студентських громадських організацій, необхідно зазначити, що в умовах реформування системи вищої освіти в Україні головну увагу зосереджують на підготовці фахівців не лише з глибокими професійними знаннями, а й розвиненими організаторськими та соціально-комунікативними здібностями. Отож у позанавчальний час студенти повинні бути зорієнтовані на соціально значиму реалізацію здобутих знань, досвіду, власних здібностей відповідно до своїх уподобань, тобто на вираження себе як особистості [2, с. 374]. Громадську організацію доцільно розглядати як засіб соціального становлення та самореалізації студентської молоді. Під самореалізацією студентів ми

розуміємо усвідомлене виявлення своїх здібностей і можливостей, спрямоване на соціальне становлення та професійне зростання особистості.

Спираючись на висновки російського дослідника М. Квіткова [4], ми вважаємо, що залучення студентів до громадської діяльності буде можливим і ефективним, якщо:

- будуть зруйновані в студентському середовищі негативні стереотипи сприйняття громадської діяльності;
- громадська діяльність буде наближена до життєвих реалій студентської молоді;
- у студентів будуть сформовані конкретні уявлення про можливості реалізації основних цінностей і потреб завдяки участі у діяльності громадських організацій;
- декларуватиметься широкий спектр і різноспрямованість діяльності студентських громадських організацій;
- у діяльності студентських громадських організацій простежуватиметься очевидність і корисність результатів.

На нашу думку, ці умови є важливим як для активізації наявних, так і створення нових студентських громадських організацій.

Отже, досвід діяльності українських студентських громадських об'єднань у попередні історичні періоди є цінним для впровадження інновацій у виховний процес вищих закладів освіти, широкого залучення студентства до створення й участі в студентських громадських організаціях. Участь у діяльності громадських організацій прискорює процес соціалізації молоді людини, перетворення соціального досвіду в установки, цінності, орієнтації, засвоєння соціальних норм і ролей сприяє її самовираженню і самореалізації.

Активізація діяльності студентських громадських організацій сприятиме подальшим дослідженням виховного і формуючого потенціалу цього соціального інституту.

1. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр. Івано-Франківськ, 1995.

2. Вища освіта України: Методологічні та соціально-виховні проблеми модернізації: Монографія / За заг. ред. В. П. Андрущенко, М. І. Михальченка, В. Г. Кременя К., 2002.

3. Головенько В. А. Український молодіжний рух у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз основних періодів. К., 1997.

4. *Квитков М. Г.* Педагогические условия самореализации молодежи в общественных организациях: Автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.01. Омск, 2000.

5. *Кулик В.* Студентський рух: проблеми та перспективи // Молода нація. 1996. № 3. С. 152–156.

6. Статути студентських громадських організацій (УСС, СУС, ВРС, АПОСУ).

7. *Черкасова С. О.* Просвітницько-педагогічна діяльність студентських громадських організацій університетів України (друга половина XIX–початок XX ст.): Автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.01. Х., 2001.

STUDENT PUBLIC ORGANIZATIONS: EXPERIENCE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Oleh Lisovets'

*Mykola Hogo'l State University of Nizhyn
Kropyvians'ky Str., 2, UA-16600 Nizhyn, Ukraine*

The author reveals in historical and modern aspects student public organizations as an important institute of student social and citizenship development. The conditions of achieving efficiency and promoting student public organizations activity are defined.

Key words: student movement, student public organization, student self-government, civic activity, students' self-realization.

Стаття надійшла до редколегії 06.10.2005

Прийнята до друку 18.05.2006